

В. Я. Голюк,
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Національний технічний університет України "КПІ", м. Київ
С. Д. Волощук,
к. ф.-м. н., доцент кафедри економіко-математичного моделювання,
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана", м. Київ

ДО ПИТАННЯ ВИБОРУ ЕКОНОМІЧНОГО КОНСЕНСУСУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ ЧЕРЕЗ МОДЕЛЮВАННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ

V. Goliuk,
PhD, associate professor of department of management,
National Technical University of Ukraine "KPI"
S. Voloshchuk,
PhD, associate professor of economic and mathematical modelling department,
SHEI "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman"

ON THE ISSUE OF CHOOSING ECONOMIC CONSENSUS OF STATE DEVELOPMENT ON THE BASIS OF SAVINGS MODELLING

Мета статті полягає у дослідженні та моделюванні впливу різних факторів на динаміку заощаджень населення у контексті вибору економічного консенсусу розвитку держави. Було проаналізовано основні принципи Вашингтонського, Пекінського, Мумбайського та Сеульського консенсусів економічного розвитку. Досліджено точки зору низки науковців щодо перспектив використання зазначених консенсусів в умовах сучасного світового економічного розвитку. Певна увага була приділена Вашингтонському консенсусу як комплексу економічних реформ, що найбільш широко використовувався протягом XX століття. Особлива увага приділена аналізу впливу рівня доходів населення, відсоткових ставок, індексу споживчих цін та валютного курсу на динаміку заощаджень населення в Україні. Було розроблено модель впливу зазначених факторів на динаміку заощаджень на основі відповідних статистичних даних України.

The goal of the paper is to research the influence of different factors on savings dynamics in the context of choosing an economic consensus of state development. Basic principles of the Washington, Beijing, Mumbai and Seoul consensuses were analyzed. Some scientists' points of view concerning the prospects of these consensuses in the aspect of the world economic development were researched. Certain attention was paid to the Washington Consensus as the most popular in the XX century. Special attention was paid to the influence of income, interest rate, consumer price index and exchange rate on savings dynamics in Ukraine. Model of the influence of these factors on savings dynamics was created.

*Ключові слова: заощадження населення, модель, чинник, консенсус, економічний розвиток.
Key words: savings of the population, model, factor, consensus, economic development.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується пошуком нових перспективних напрямів реформування, що визначає необхідність детального аналізу досвіду використання макроекономічних моделей розвитку іншими країнами. Нині сформувалося кілька пакетів рекомендацій розвитку економіки, що отримали назви "консенсусів". Це, зокрема, Вашингтонський, Пекінський та Мумбайський консенсуси. У 1990-х ро-

ках найбільш впливовим вважався Вашингтонський консенсус, хоча він і піддавався гострій критиці. Після фінансової кризи 2008—2009 років широкого розповсюдження набула точка зору про його безперспективність. Як альтернатива йому були запропоновані Пекінський та Мумбайський консенсуси, засновані на досвіді економічного розвитку Китаю та Індії [1]. Дослідження досвіду впровадження реформ у рамках вказаних консенсусів є особливо актуальним для нашої держави на сучасному етапі розвитку її національного господарства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ

Проблематиці формування та реалізації макроекономічних консенсусів присвячена низка досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед них М. Абрамов, О. Ананьїн, Дж. Вільямсон, Дж. Гелбрейт, В. Геєць, Б. Губський, Ю. Збітнєв, П. Кругман, Ю. Пахомов, М. Сенченко, Дж. Стігліц та інші. Дослідженню факторів, що чинять вирішальний вплив на формування заощаджень населенням, присвячено праці Дж. М. Кейнса, С. Кузнеця, І. Фішера, М. Фрідмана, Ф. Модільяні та багатьох інших вчених.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Завдання даного дослідження полягає у моделюванні впливу чинників динаміки заощаджень у контексті вибору економічного консенсусу розвитку держави.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Неодноразове використання принципів Вашингтонського консенсусу у постсоціалістичних державах, і у тому числі в Україні, визначає необхідність детального аналізу цього досвіду. Вашингтонський консенсус (ВК) був сформований Джоном Уільямсоном у 1989 році як комплекс правил економічної політики для країн Латинської Америки. Документ мав на меті ознаменувати відхід цих країн від моделі економічного розвитку 1960—1970-х років і прийняття ними принципів економічної політики, загальних для більшості розвинутих держав. Мова йшла про принципи, які, на думку автора, відображали загальну позицію адміністрації США, головних міжнародних організацій — МВФ і Світового банку, а також провідних американських аналітичних центрів, штаб-квартири яких знаходилися у Вашингтоні [2, с. 15]. Принципи Вашингтонського Консенсусу широко використовувалися у процесі реформування не тільки Латиноамериканських країн, а й економік багатьох країн Азії, Африки та Європи. Програма прискореного реформування економіки країн центральної Європи, відома під назвою "шокова терапія", також, на думку О. Ананьїна [2, с. 16], є результатом імплементації принципів Вашингтонського консенсусу.

Аналізуючи розвиток і використання терміну "Вашингтонський консенсус" з точки зору самого автора даного терміну, російський економіст О. Ананьїн приходить до висновку [2, с. 18], що у наукових працях Дж. Вільямсона згадується щонайменше три версії ВК, лише дві з яких (першу та другу у наступному переліку) він вважає правильними:

- комплекс правил економічної політики, поданий у його власних публікаціях, перш за все у його доповіді 1989 року (10 ключових принципів, перелічених нижче у даній статті);

- власне економічна політика, яку Вашингтон реалізує у відносинах з іншими державами;

- Неоліберальний (неоконсервативний) маніфест, що узагальнює принципи економічної політики американських і британських неоконсерваторів часів Р. Рейгана і М. Тетчер.

Автор терміну "Вашингтонський консенсус" Дж. Вільямсон у своїх працях вказує на спільні та відмінні риси між його трактуванням цього терміну та економічною політикою Вашингтону. Він досить категорично виступає проти використання цього терміну у значенні, відмінному від його позиції. Як стверджує сам Джон

Вільямсон [15], термін "Вашингтонський консенсус" часто використовується науковцями у значенні, відмінному від його трактування, як синонім до того, що називають "неолібералізмом" у Латинській Америці, чи того, що Джордж Сорос (1998) назвав "ринковим фундаменталізмом".

Основні положення Вашингтонського консенсусу полягають у наступному [16]:

- фіскальна дисципліна, що передбачає збереження дефіциту бюджету у певних межах;

- пріоритетність окремих напрямів бюджетних витрат, зокрема на освіту, охорону здоров'я та інвестиції у інфраструктуру;

- податкова реформа передбачає, що податкова база повинна бути широкою, а граничні податкові ставки — помірними;

- відсоткові ставки повинні визначатися на ринкових засадах і бути позитивними, щоб запобігти відтоку капіталу та збільшити заощадження;

- конкурентний валютний курс, який, як і відсоткові ставки, також може визначатися на ринкових засадах, або ж рішення про його відповідність повинно прийматися з огляду на його відповідність цілям макроекономічного розвитку. У даному аспекті підхід Дж. Вільямсона відрізняється від позиції "Бреттон-Вудських інститутів". На його думку, останні схилиються до біполярної доктрини, у відповідності до якої країна повинна або надати валютному курсу вільне плавання, або твердо його зафіксувати інституційними заходами [2, с. 17];

- торгівельна політика передбачає зовнішню орієнтованість національної економіки та лібералізацію імпорту;

- сприяння здійсненню прямих іноземних інвестицій. У даному питанні позиція Дж. Вільямсона відрізняється від політики "Бреттон-Вудських інститутів", які з середини 1990-х років почали наполягати на лібералізації потоків капіталів, у той час як версія автора терміну ВК обмежує лібералізацію потоків капіталів прямими іноземними інвестиціями [2, с. 18];

- приватизація державних підприємств для зменшення тиску на державний бюджет як шляхом надходжень коштів від продажу підприємств, так і шляхом усунення подальших витрат з державного бюджету на інвестиції у ці підприємства;

- дерегуляція як метод сприяння розвитку конкуренції;

- захист прав власності.

Після успішного використання інструментів Вашингтонського Консенсусу у країнах Латинської Америки (знизилася інфляція, покращився стан державних фінансів, суттєво збільшилося надходження іноземних інвестицій [2, с. 19]) його методика почали використовувати у країнах Азії, Африки та Європи. Як вдало зазначив англійський економіст Дж. Грей, саме "Вашингтонський консенсус" є рушієм політики глобалізації і вільного ринку. Публіцист Ноам Хомський зазначає, що результатом цієї політики стали глобальні зміни, що відбулися з початку 70-х років, коли адміністрація Р. Ніксона відмовилася від золотого забезпечення долара. Цей односторонній акт, підтриманий іншими західними країнами, призвів до величезного збільшення спекулятивного капіталу та подальшої експансії американського долара [10].

Однак розгортання Мексиканської кризи 1994 року, кризові явища у країнах Азії другої половини 1990-х років та критика Східноєвропейської "шокової терапії"

Таблиця 1. Статистична вибірка для побудови лінійної регресійної моделі

№	Рік	Заощадження населення, млн грн.	Облікова ставка НБУ, % (дані на кінець періоду)	Середньо-зважена ставка рефінансування за всіма інструментами, % (у річному обчисленні)	Індекс споживчих цін, % (річні дані – грудень до грудня попереднього року)	Доходи населення, % до відповідного періоду попереднього року (з урахуванням інфляції)	Обмінний курс, грн. за 100 од. дол. США (середній за період)
		y	x ₁	x ₂	x ₃	x ₄	x ₅
1	2002	17058	7,0	9,2	99,4	118,0	532,66
2	2003	16277	7,0	8,0	108,2	109,1	533,27
3	2004	31077	9,0	16,1	112,3	119,6	531,92
4	2005	45651	9,5	14,7	110,3	123,9	512,47
5	2006	44203	8,5	11,5	111,6	111,8	505,00
6	2007	47779	8,0	10,1	116,6	114,8	505,00
7	2008	52011	12,0	15,3	122,3	107,6	526,72
8	2009	80377	10,25	16,7	112,3	90,0	779,12
9	2010	161867	7,75	11,6	109,1	117,1	793,56
10	2011	123123	7,75	12,4	104,6	108,0	796,76
11	2012	147280	7,5	8,1	99,8	113,9	799,10
12	2013	116266	6,5	7,2	100,5	106,1	799,30

вказала на необхідність перегляду дієвості принципів Вашингтонського консенсусу. Ще у 1999 році Дж. Гелбрейт писав, що "криза Вашингтонського консенсусу вже є очевидною для всіх" [10]. У квітні 2009 року британський прем'єр Гордон Браун заявив про кінець Вашингтонського консенсусу, що було не більш як остаточною констатацією вже завершеного факту [2, с. 15].

Критика інструментарію Вашингтонського консенсусу найчастіше зводиться до його надмірної уніфікованості та неврахування специфіки кожної конкретної країни. Як відзначає американський економіст Дж. Гелбрейт, незалежно від того, у якій країні проводилися реформи у рамках ВК (в Росії, Південній Кореї, Мексиці чи Бразилії), державні програми розвитку включали лібералізацію, приватизацію, дерегуляцію. Але потім надходження капіталу призводило до завищення валютного курсу, здешевлення імпорту і неконкурентоздатності експорту. Після того, як ставала очевидною нереалістичність обіцянок "трансформації", настрої інвесторів погіршувалися і розпочинався відтік капіталу [10]. Аналізуючи досвід використання рецептів ВК східноєвропейськими державами, польський міністр Г. Колодко зазначає, що Вашингтонський консенсус був орієнтований на економіки, що вже були ринковими, і не враховував специфіку перехідних економік [7]. У країнах з економікою, що була орієнтована переважно на сільськогосподарський сектор, частіше за все критикувалося скорочення субсидій. У країнах зі значними природними ресурсами критика переважно спрямовувалась на приватизацію видобувної та переробної промисловості [1]. Критику імплементації принципів консенсусу в Україні вказують на суттєве погіршення від'ємного сальдо торговельного балансу та перетворення України у споживача імпортової продукції [10]. Впровадження інструментарію Вашингтонського консенсусу в Росії та Україні супроводжувалося корумпованою приватизацією, у той час, як так звані "економічні дива" — китайське, німецьке, південнокорейське, — проходили без повної приватизації промисловості та капітальних фондів [7]. Чимало науковців критикують так звані "Бреттон-Вудські інститути" за лібералізацію торгівлі,

що нав'язується іншим країнам у той час у США у зовнішньоекономічному секторі перевага надається політиці протекціонізму. Експерти наголошують, що, наприклад, країни "Старої Європи" виходили з післявоєнної кризи шляхом вибіркової закритості та державного протекціонізму, особливо у стратегічних областях економіки. Вимога усунення держави призвела до краху, і всі країни, які мають позитивні результати економічних реформ, навпаки, посилювали роль держави в економічному реформуванні. Вільний ринок, що мав місце в Україні у 90-х роках, і в Західній Європі, і на Далекому Сході замінявся плануванням і державними інвестиціями в провідні галузі [7]. Таким чином, інструментарій Вашингтонського консенсусу нині піддається широкій критиці, що визначає необхідність пошуку альтернативних моделей реформування економічних систем.

Оскільки Україна неодноразово реалізовувала реформи у рамках програм кредитування Міжнародного Валютного Фонду (одного з провідних так званих "Бреттон-Вудських інститутів"), актуальним є аналіз дієвості інструментів Вашингтонського консенсусу у нашій державі. Одним з ключових інструментів ВК виступає грошово-кредитна політика центрального банку. Дослідимо дію інструментів Вашингтонського консенсусу в Україні на прикладі впливу відсоткових ставок на обсяги заощаджень.

Аналіз досягнень світової економічної думки у аспекті дієвості чинників впливу на формування заощаджень демонструє множинність точок зору вітчизняних та зарубіжних економістів у різні періоди розвитку світового господарства. У класичній економічній теорії заощадження розглядалися як функція відсоткової ставки: зі зростанням відсоткової ставки обсяг заощаджень збільшується, і навпаки. У марксистській економічній теорії заощадження розглядалися як функція додаткової праці, в неокласичній теорії — як функція багатьох факторів споживчої поведінки (ставки відсотка, рівня та структури доходу, володіння майном тощо). Більшість сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників в якості основного чинника особистих заощаджень визнають рівень доходу населення [16]. Наступна модель

Таблиця 2. Коефіцієнти емпіричної функції регресії

$\hat{a}_5$	$\hat{a}_4$	$\hat{a}_3$	$\hat{a}_2$	$\hat{a}_1$	$\hat{a}_0$
472,9420008	2750,651439	2780,884519	-5094,89555	7364,246668	-838556,3955

досліджує вплив низки факторів, у тому числі і відсоткових ставок, на обсяги заощаджень населення в Україні.

Отже, дослідимо вплив на обсяги заощаджень населення в Україні (параметр y) таких факторів, як облікова ставка НБУ (параметр x_1), середньозважена ставка рефінансування за всіма інструментами (параметр x_2), індекс споживчих цін (параметр x_3), доходи населення (параметр x_4) та обмінний курс долар/гривня (параметр x_5). На основі статистичної вибірки [4], поданої в таблиці 1, побудуємо лінійну регресійну модель і визначимо ступінь впливу факторів x_1, x_2, x_3, x_4, x_5 на заощадження населення.

Емпірична лінійна регресійна модель має вигляд

$$y = \hat{y} + u,$$

де $\hat{y} = \hat{a}_0 + \hat{a}_1 x_1 + \hat{a}_2 x_2 + \hat{a}_3 x_3 + \hat{a}_4 x_4 + \hat{a}_5 x_5$ — емпірична функція регресії (тренд моделі), а u — статистична оцінка неврахованих факторів впливу, похибок вимірювань та обчислень, а також випадкових збурень, які не можуть бути враховані при побудові моделі. Значення коефіцієнтів емпіричної функції регресії наведені в таблиці 2.

Мірою відповідності регресійної моделі статистичним даним є коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,9748$, який показує залежність заощаджень населення від вибраних нами факторів впливу на 97,48 %. Відповідно, від неврахованих нами параметрів заощадження залежатимуть лише на 2,52 %. Тіснота зв'язку між заощадженнями і факторами впливу визначається коефіцієнтом множинної кореляції $r = 0,9873$, а оскільки він близький до 1, то зв'язок між факторами впливу і заощадженнями є тісним. Факт відповідності між моделлю та статистичною вибіркою, поданою в таблиці 1 продемонстровано на рисунку 1.

Крім того, побудована нами модель є адекватною згідно критерію Фішера, оскільки розрахована нами статистика Фішера $F = 46,4636$ більша за значення критерію $F_{\alpha} = 4,3874$, взятого з таблиці розподілу Фішера зі степенями свободи 5 і 6 (які відповідають даній вибірці) та рівнем статистичної значимості 95 %.

Перевірка гіпотез про статистичну значимість коефіцієнтів моделі показала, що коефіцієнт a_1 не є ста-

тистично значимим, оскільки його статистика Стюдента $t = 1,4317$ не перевищує значення критерію $t_{\alpha} = 2,4469$, взятого з таблиці розподілу Фішера зі степенем свободи 6 та рівнем статистичної значимості 95 %. Це свідчить про нестійкість впливу фактора "Облікова ставка НБУ" (параметр x_1) на обсяги заощаджень населення (параметр y). Усі інші коефіцієнти моделі є статистично значимими.

Дослідимо фактори впливу x_1, x_2, x_3, x_4, x_5 на існування взаємозв'язку між ними, тобто на наявність мультиколінеарності. Не викликає сумніву наявність взаємозв'язку між обліковою ставкою НБУ (параметр x_1) та середньозваженою ставкою (параметр x_2). Дослідження, проведені за алгоритмом Фаррара-Глобера підтвердили наявність мультиколінеарності між параметрами x_1 та x_2 . Однак між іншими факторами впливу мультиколінеарності виявлено не було.

Наведемо коефіцієнти парної кореляції між заощадженнями населення (параметр y) та факторами впливу на них (параметри x_1, x_2, x_3, x_4, x_5):

$$r(y, x_1) = -0,2168; r(y, x_2) = -0,1841; r(y, x_3) = -0,3519;$$

$$r(y, x_4) = -0,1657; r(y, x_5) = 0,8994.$$

На їх основі можемо зробити висновок, що найбільш тісно заощадження населення пов'язані з обмінним курсом (фактор x_5).

На прикладі одного з принципів Вашингтонського консенсусу про вплив відсоткових ставок на обсяги заощаджень, проведене дослідження ще раз підтвердило необхідність адаптації програм економічних реформ до специфіки кожної конкретної країни, у даному випадку — України. У результаті аналізу статистичних даних вказаний принцип ВК не знайшов підтвердження. Широко відоме твердження пріоритетності впливу на формування заощаджень з боку динаміки обсягу доходів населення також не знайшло підтвердження. Значно більший вплив на обсяги формування заощаджень українців спостерігається з боку обмінного курсу гривні та індексу споживчих цін.

Альтернативою Вашингтонському консенсусу нині вважають Пекінський та Мумбайський консенсуси, що базуються на пакетах реформ, успішно впроваджених, відповідно, у Китаї та Індії. На сеульському саміті "Великої двадцятки" у 2010 році було розроблено також "Сеульський консенсус розвитку".

Нині прикладом для багатьох національних господарств став китайський досвід економічного розвитку. У результаті ринкових реформ Китай досяг і макроекономічної стабільності, і активізації господарюючих суб'єктів, і суттєвих зовнішньоекономічних успіхів. У КНР реалізована інвестиційна модель розвитку з високими темпами зростання і нормою накопичення [9]. Термін "Пекінський консенсус" з'явився у 2004 році коли Центр Зовнішньої Політики Сполученого Королівства опублікував статтю Джошуа Купер Рамо за однойменною назвою. На основі аналізу факторів економічного розвитку Китаю Рамо сформулював три основні рекомендації для економічного розвитку [13]:

— прихильність до інновацій та постійного експериментування. Одне з основних звинувачень на адресу Вашингтонського консенсусу полягає у його негнучкості;

— друга рекомендація стверджує, що дохід на душу населення не може бути єдиним показником

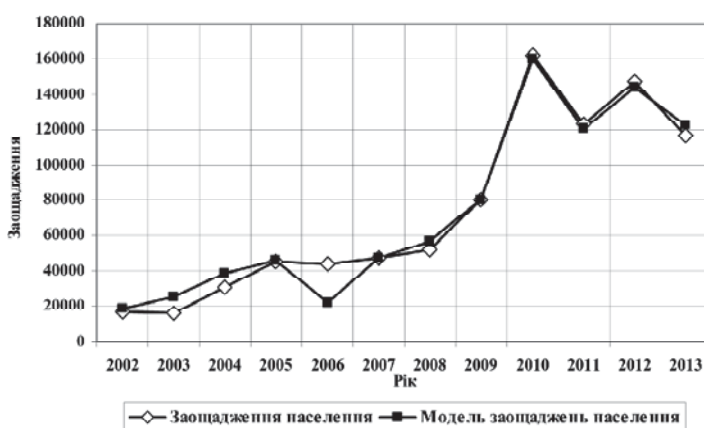

Рис. 1. Заощадження населення та модель заощаджень населення, млн грн.

прогресу. Поруч з доходом на душу населення, повинні враховуватися стійкість економічної системи і навіть розподіл багатства;

— третя рекомендація передбачає політику самовизначення коли менш розвинуті держави контролюють співвідношення позикового капіталу до власних ресурсів з метою економічного захисту від наддержав і збереження фінансового суверенітету. Також рекомендується розробка ефективної військової стратегії.

У рамках "Пекінського консенсусу" на зміну економічної моделі "мінімальної держави", політики дерегулювання (лібералізації) і забезпечення відкритості внутрішнього ринку було висунуто експортно-орієнтовану модель економічного розвитку при збереженні централізованого управління і цілісності державного суверенітету. Базовими механізмами економічних змін у рамках цієї моделі стали запозичення інновацій і накопичення валютних резервів. Прихильники "Пекінського консенсусу" вважають, що жорсткість державного регулювання банківської діяльності у поєднанні зі зниженням залежності від кон'юнктурних коливань міжнародних ринків капіталу може стати універсальною відповіддю на виклики сучасності [11, с.1844]. Однак західні критики Пекінської моделі розвитку застерігають від поширення політичного авторитаризму.

Термін "Мумбайський консенсус" був запропонований радником Б. Обама Ларрі Саммерсом, який він сам назвав "людино-центричним". Сутність консенсусу контрастує як з Вашингтонським консенсусом, що просувається Сполученими Штатами, так і з Пекінським консенсусом, що набуває популярності на виникаючих ринках та на деяких ринках, що розвиваються [12]. На думку Л. Саммерса [14], економічне зростання у Індії пов'язано з орієнтацією її економічної політики на внутрішній ринок, зростаючі рівні споживання та середній клас, у той час як Китай орієнтується, перш за все, на експорт споживчих товарів.

Експерти дослідницького центру "Гетвей Хаус" (Мумбай) у 2010 році сформулювали Мумбайський консенсус у вигляді шести принципів [3]:

- Плюралістична демократія.
- Стратегія поступового досягнення результату і децентралізація (у політичній практиці).
- Розвиток і укріплення широких мас (у соціально-економічному аспекті).
- Превалювання виробництва товарів і послуг, орієнтованих на внутрішній ринок (у економічній сфері).
- Приватне підприємництво і інновації (у бізнесі).
- Неекспансійна міжнародна політика, орієнтована на співробітництво (у геополітиці).

Економічним успіхом Індія завдячує унікальності свого шляху. Замість того, щоб орієнтуватися на класичну Азійську стратегію (експортувати трудомісткі та дешеві споживчі товари на Захід), Індія більше покладалась на свій внутрішній ринок, а не на експорт, на споживання, а не на інвестиції, на послуги, а не на промисловість, на високі технології, а не на низько кваліфіковане виробництво. Такий підхід забезпечив те, що Індійська економіка була практично ізольована від глобальних економічних спадів, демонструючи при цьому рівень стабільності настільки ж вражаючий, як і рівень її розвитку [13].

Орієнтація на внутрішній ринок, зокрема концепція імпортозаміщення вже була популярною у 1950—1960 роках у країнах Латинської Америки. Вважалося, що

держава повинна підтримувати національну промисловість до тих пір, поки вона не зміцніє. До інструментів підтримки належали високі тарифи, маніпуляція валютним курсом, ліцензування імпорту обладнання, субсидування кредитів і державні інвестиції. У результаті її проведення у 1965—1973 роках в Латинській Америці середньорічний темп економічного зростання досягав 7,4 %. Однак на початку 1980-х очевидними стали і інші наслідки цієї політики. Економіка латиноамериканських країн виявилася розбалансованою і неефективною. Спроби втримати на плаву флагманів національної промисловості і надмірно розширені соціальні програми призвели до значних бюджетних дефіцитів та гіперінфляції (в середині 1980-х в Аргентині, Болівії, Бразилії та інших країнах вона перевищувала 1000% в рік). Саме для боротьби з цими наслідками політики імпортозаміщення і були свого часу розроблені принципи "Вашингтонського консенсусу" [8]. Динаміка курсу національної валюти України протягом останнього року у поєднанні з іншими факторами економічного та політичного характеру дозволяє спрогнозувати падіння обсягів імпорту у найближчі роки та розвиток імпортозаміщення. У зв'язку з цим індійський досвід може бути корисним і для нашої держави.

Аналізуючи консенсуси економічного розвитку, слід зупинитися і на основних принципах Сеульського консенсусу. "Сеульський консенсус" відмовляється від ультраліберального ринку одночасно для всіх економік світу та стверджує, що немає єдиної формули економічного розвитку для всіх країн. Серед основних постулатів "Сеульського консенсусу" виділяють наступні: створення сучасної інфраструктури, встановлення балансу в національній економіці, забезпечення захисту державних і приватних інвестицій, соціальний захист, високий рівень державного управління, продовольча безпека [5]. Сеульський консенсус містить окремі елементи моделей економічного розвитку, що мали успіх у різних державах, і могли б бути використані і в Україні.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗРОБОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Світова економічна криза, що розпочалася у 2007 році у США та поглинула економіки багатьох країн, продемонструвала недоліки макроекономічних концепцій, що панували протягом останніх десятиліть, та вказала на необхідність пошуку нових альтернативних шляхів економічного розвитку. Надмірна уніфікованість Вашингтонського консенсусу вартувала економічного зростання низці країн, що скористалися його принципами. У даній статті на прикладі моделювання впливу факторів на динаміку заощаджень в Україні піддано сумніву дієвість одного з положень Вашингтонського консенсусу — твердження про вплив відсоткових ставок на обсяги заощадження населення. У результаті аналізу статистичних даних за 2002—2013 роки зроблено висновок, що значимість впливу відсоткових ставок та рівня доходів на обсяги заощаджень в Україні значно поступається значимості впливу на заощадження з боку індексу споживчих цін та динаміки обмінного курсу гривні. Як альтернативних шляхів економічного розвитку держави було проаналізовано Пекінський, Мумбайський та Сеульський консенсус, окремі елементи яких могли б бути успішно впроваджені і в нашій державі.

Література:

1. Абрамов М.Д. Об экономике, "консенсусах" и здравом смысле [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://echo.msk.ru/blog/abramovmd/1387652-echo/>
2. Анан'їн О., Хаїткулов Р., Шестаков Д. Вашингтонський консенсус: пейзаж після битви // Мировая экономика и международные отношения. — 2010. — № 12. — С. 15—27.
3. Арапов А. Модернізація глазами гуманітарія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://i-russia.ru/all/analytics/5743/>
4. Бюлетень НБУ // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57897
5. Волощенко В.С. Світова фінансова криза як індикатор необхідності переходу до нової світової валютної системи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://vuzlib.com.ua/articles/book/13507-Sv%D1%96tova_f%D1%96nansova_kriza_jak_/1.html
6. Ільченко Т.М. Основні чинники формування заощаджень населенням [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.stationline.org.ua/ekonom/60/7964-osnovni-chinniki-formuvannya-zaoshhadzhen-naselennyam.html>
7. МВФ в Україні: quo vadis [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://vgolos.com.ua/articles/mvf_v_ukraini_quo_vadis_107172.html?print
8. Пекинский консенсус [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kommersant.ru/doc/701720>
9. Пекинский консенсус — смена вех в мировой экономике [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.fondsk.ru/news/2007/05/10/8233-8233.html>
10. Петренко А. "Вашингтонський консенсус". Приватизація і вільна торгівля [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://blogs.pravda.com.ua/authors/petrenko/4b587b0bb40c3/view_print/
11. Янік А.А. Управление социально-экономическими изменениями в условиях кризиса: что может дать России опыт Китая? // Право и политика. — 2014. — № 12 (180). — С. 1840—1848.
12. Chrystia Freeland. The Mumbai consensus [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://blogs.reuters.com/chrystia-freeland/2010/10/22/the-mumbai-consensus/>
13. Gurcharan Das. The India Model // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.foreignaffairs.com/articles/61728/gurcharan-das/the-india-model/>
14. Lawrence H. Summers. India and the Global Economy. — October. — 15. — 2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.whitehouse.gov/administration/eop/nec/speeches/india-global-economy>
15. Williamson J. What Should the World Bank Think about the Washington Consensus? // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iie.com/publications/papers/paper.cfm?researchid=351>
16. Williamson J. What Washington Means by Policy Reform [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iie.com/publications/papers/paper.cfm?researchid=486>

References:

1. Abramov, M.D. (2014), "About the economy, "consensus" and common sense", available at: <http://echo.msk.ru/blog/abramovmd/1387652-echo> (Accessed 2 Apr 2015).
2. Anan'in, O. Haitkulov, R. and Shestakov D. (2010), "Washington consensus: landscape after the battle", *Mirovaya jekonomika i mezhdunarodnye otnoshenija*, vol. 12, pp. 15—27.
3. Arapov, A. (2011), "Humanitarian point of view on modernizacion", available at: <http://i-russia.ru/all/analytics/5743/>, (Accessed 2 Apr 2015).
4. NBU Bulletin (2015), available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57897, (Accessed 2 Apr 2015).
5. Voloschenko, V.S. (2011), "The global financial crisis as an indicator of the need to move to a new world monetary system", available at: http://vuzlib.com.ua/articles/book/13507-Sv%D1%96tova_f%D1%96nansova_kriza_jak_/1.html, (Accessed 2 Apr 2015).
6. Il'chenko, T.M. "The main factors shaping savings of the population", available at: <http://www.stationline.org.ua/ekonom/60/7964-osnovni-chinniki-formuvannya-zaoshhadzhen-naselennyam.html> (Accessed 2 Apr 2015).
7. IMF in Ukraine: quo vadis (2010), available at: http://vgolos.com.ua/articles/mvf_v_ukraini_quo_vadis_107172.html?print (Accessed 2 Apr 2015).
8. The Beijing consensus (2006), available at: <http://www.kommersant.ru/doc/701720> (Accessed 2 Apr 2015).
9. Beijing consensus — change of epochs in the global economy (2007), available at: <http://www.fondsk.ru/news/2007/05/10/8233-8233.html> (Accessed 2 Apr 2015).
10. Petrenko, A. (2010), "Washington Consensus". Privatization and free trade", available at: http://blogs.pravda.com.ua/authors/petrenko/4b587b0bb40c3/view_print/ (Accessed 2 Apr 2015).
11. Janik, A.A. (2014), "Management of the social and economic changes during the crisis: what the experience of China can give to Russia?", *Pravo i politika*, vol. 12, no. 180, pp. 1840—1848.
12. Freeland, Chrystia (2010), "The Mumbai consensus", available at: <http://blogs.reuters.com/chrystia-freeland/2010/10/22/the-mumbai-consensus/> (Accessed 2 Apr 2015).
13. Das, Gurcharan. (2006), "The India Model", available at: <http://www.foreignaffairs.com/articles/61728/gurcharan-das/the-india-model/>, (Accessed 2 Apr 2015).
14. Lawrence, H. (2010), Summers. "India and the Global Economy", available at: <http://www.whitehouse.gov/administration/eop/nec/speeches/india-global-economy> (Accessed 2 Apr 2015).
15. Williamson, J. (1999), "What Should the World Bank Think about the Washington Consensus?", available at: <http://www.iie.com/publications/papers/paper.cfm?researchid=351> (Accessed 2 Apr 2015).
16. Williamson, J. (2002), "What Washington Means by Policy Reform", available at: <http://www.iie.com/publications/papers/paper.cfm?researchid=486> (Accessed 2 Apr 2015).

Стаття надійшла до редакції 08.04.2015 р.